

VRIJWILLIGERSWERK IN BELGIË

VRIJWILLIGERS, VAN VITAAAL BELANG VOOR ONZE SAMENLEVING

Wat omvat het vrijwilligerswerk in België? Om hoeveel personen gaat het? En welk profiel hebben deze vrouwen en mannen die zich vrijwillig inzetten? Op vraag van de Koning Boudewijnstichting onderzochten researchers van de UGent het belang van vrijwilligerswerk in België. Ze komen tot één grote vaststelling: de vrijwillige inzet van burgers is van vitaal belang voor onze samenleving. Vrijwilligers komen niet-ingevulde behoeften in de samenleving op het spoor en proberen daar iets aan te doen. Ze zijn essentiële radertjes in onze democratie en hoeven zich daarbij niet te bekommeren om rentabiliteit. Vrijwilligerswerk is niet alleen goed voor de samenleving, het is dat ook voor de vrijwilligers

zelf. Ze voelen zich nuttig, ze delen wat ze kennen en kunnen en ontwikkelen sociale en andere vaardigheden. Om al deze redenen ondersteunt de Stichting vrijwilligers en volgt ze de evolutie van het verenigingsleven – de sector waarin de overgrote meerderheid van de vrijwilligers actief is – op de voet. Deze studie is gebaseerd op de resultaten van de enquête over de arbeidskrachten van de FOD Economie in 2019. Dit is al de tweede studie naar het vrijwilligerswerk in België – de eerste dateert van 2014. Fundamentele wijzingen aan de onderzoeksmethodologie leiden ertoe dat de studie van 2014 op een andere manier moet worden bekeken dan de studie van 2019.

IN EEN OOGOPSLAG

- In 2019 waren meer dan **866.500 mensen** actief als vrijwilliger (in de brede zin van het woord), **dat is 9,2% van de bevolking**. Dit cijfer omvat verschillende vormen van vrijwilligerswerk. Het gaat uiteraard om de vrijwillige inzet in een vereniging of een beweging, maar ook om informeel vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld in een familiaal, privé- of niet-georganiseerd kader.
- Vrijwilligerswerk, zoals vastgelegd in de Belgische wet (zie *inzet*), dekt een beperkter spectrum aan burgeracties in een georganiseerd kader: vereniging, openbare dienst, sociale onderneming. Volgens deze definitie zijn er ruim **735.000 vrijwilligers** in België, dat is **7,8% van de bevolking**. De studie analyseert vrijwilligerswerk volgens de definitie in de Belgische wetgeving.

Vrijwillige inzet in strikte of brede zin ?

Vrijwillige inzet kan slaan op verschillende vormen van onbezoldigde arbeid. Wij hebben het hier over **vrijwilligerswerk** als het gaat over activiteiten die vallen onder **de wet van 2005 over de rechten van vrijwilligers**. Volgens deze wet is vrijwilligerswerk een activiteit zonder enige vorm van bezoldiging, verplichting of nastreven van persoonlijk voordeel, die wordt uitgeoefend **buiten de familiale of privécontext, via een organisatie of een vereniging**.

Inzet van vrijwilligers in België en de drie Gewesten van het land

		Brussel	Vlaanderen	Wallonië	België
Vrijwillige inzet in een georganiseerd kader (in organisaties)	Aantal	61.969	478.210	195.560	735.739
	% bevolking	6,4%	8,8%	6,6%	7,8%
'Directe' of informele vrijwillige inzet (buiten organisaties)	Aantal	23.719	70.219	36.844	130.782
	% bevolking	2,5%	1,3%	1,2%	1,4%
Totaalcijfer vrijwillige inzet	Aantal	85.688	548.429	232.404	866.521
		8,9%	10,1%	7,8%	9,2%

FEITEN EN CIJFERS

Hoeveel tijd gaat er naar vrijwilligerswerk?

Vrijwilligers kijken niet naar de klok. Een vrijwilliger wijdt gemiddeld **200 uur per jaar aan zijn of haar vrijwilligersactiviteit**, hetzij bijna vier uur per week. Maar achter dit cijfer gaan grote verschillen schuil. De mediaan is 108 uur vrijwilligerswerk per jaar; 40.000

activiteiten per dag zijn het werk van een vrijwilliger ergens in België. Deze aanzienlijke vrijwillige inzet komt overeen met **2,4% van het jaarlijkse volume van bezoldigd werk** in België.

De meeste vrijwilligers doen op **regelmatige basis** aan vrijwilligerswerk: 34,3% doet het een of meerdere keren per maand

en 30,3% wekelijks of zelfs dagelijks.

Vrijwilligers zijn ook **trouw** in hun engagement: 86% zegt actief te zijn in slechts één organisatie en 47,8% is dat al meer dan vijf jaar. Er is dus een stevige binding tussen de organisaties en hun vrijwilligers.

In welke sectoren?

Vrijwilligers zijn actief in veel verschillende sectoren. In de eerste plaats steken ze hun energie in de culturele sector (23% van de vrijwilligersactiviteiten heeft plaats in deze sector), daarna in sportverenigingen (18,2%) en in de sociale hulpverlening (13%).

Daarna volgen onderwijs, vorming en onderzoek (11,9%), de verdediging van rechten en belangen (10,8%) en jeugd (10,6%). Er zijn veel minder vrijwilligers actief in het religieuze domein

(6,1%) en in de gezondheidssector (4,5%).

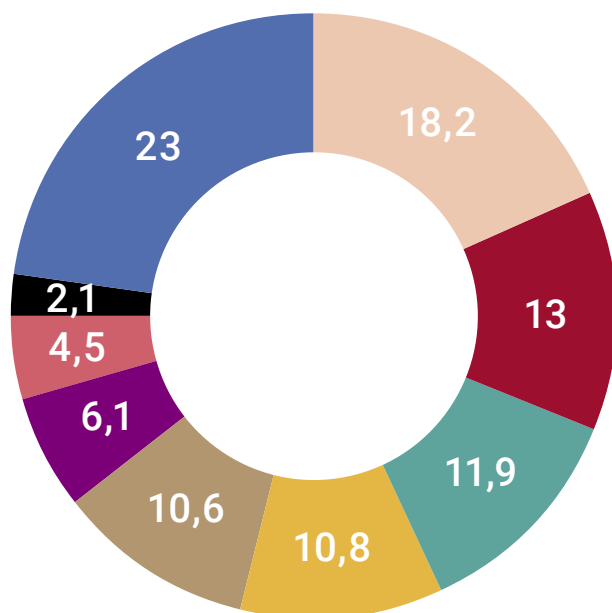
We stellen enkele regionale **verschillen** vast. In Brussel lokt de gezondheidssector meer vrijwilligers dan in de rest van het land (11,1% van het totale aantal activiteiten in Brussel, tegen 4,5% voor heel België). In Vlaanderen zetten vrijwilligers zich vooral in de cultuursector (24,9%) in, terwijl in Wallonië sport het lijstje aanvoert (19,6%).

In welke soort activiteiten?

Vrijwilligers kunnen heel verschillende activiteiten doen. 37,2% van de vrijwilligers geeft zijn tijd aan **'technische en intermediaire' functies** in verenigingen. Deze categorie dekt een brede waaier aan activiteiten, gaande van bijwonen van een vergadering tot de organisatie van debatavonden en de voorbereiding van een jongerenproject.

25,4% heeft een **'leidinggevende' functie** (penningmeester of lid van de raad van bestuur). 23,5% **'verleent diensten aan particulieren'** (keuken, drankenverkoop, ziekenbezoek...). **'Basisfuncties'** (schoonmaak, afwas, toezicht) worden door 14,9% van de vrijwilligers gedaan. 10,8% van de vrijwilligers neemt de administratieve taken voor hun rekening.

Verdeling van vrijwilligersactiviteiten per sector (in%)

- Cultuur, culturele verenigingen, natuur
- Sport
- Sociale hulpverlening
- Onderwijs, vormings- en onderzoeksinstituten
- Verdediging van rechten en belangen
- Jeugd
- Religie
- Gezondheidszorg
- Onbekend /ander

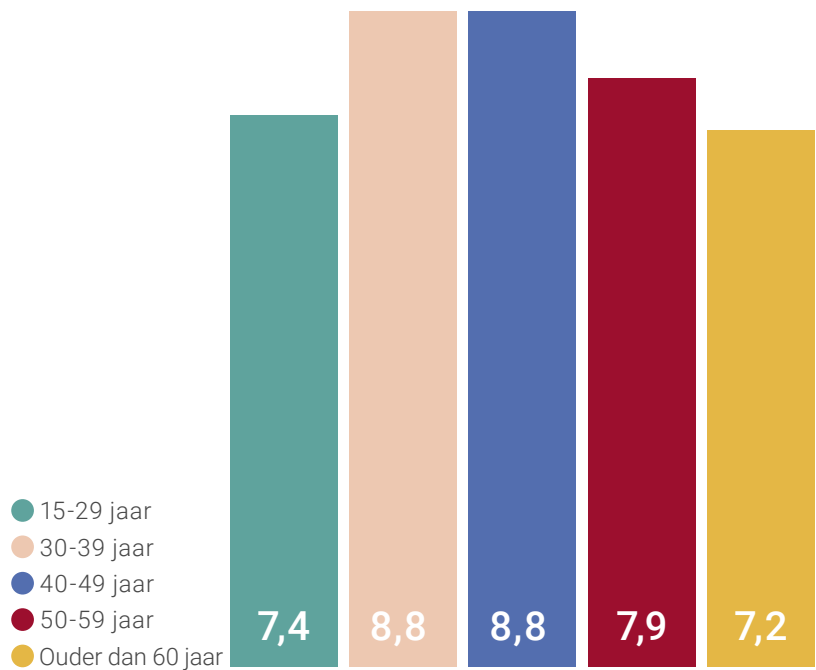
Welk profiel hebben de vrijwilligers?

Ongeveer evenveel mannen als vrouwen zetten zich in als vrijwilliger voor verenigingen. 8,3% van de mannen is actief als vrijwilliger tegen 7,4% van de vrouwen – een statistisch niet-significant verschil. Maar hun interesses lopen uiteen. 26,7% van de mannen wijdt hun tijd aan vrijwilligersactiviteiten in de sport tegenover 8,7% van de vrouwen. Vrouwen op hun beurt geven de voorkeur aan cultuur (21,1%), daarna onderwijs, opleiding en onderzoek (17,1%) en sociale hulpverlening (14,4% tegenover 11,7% voor mannen).

Er zijn weinig opmerkelijke verschillen naar leeftijd. 8,8% van de 30-49-jarigen doet aan vrijwilligerswerk; deze leeftijdscategorie heeft daarmee het hoogste percentage. Bij zestigplussers is dat 7,2%.

Maar omdat deze leeftijdscategorie een groot deel van de bevolking uitmaakt, tellen de zestigplussers de meeste vrijwilligers in hun rangen: bijna een op de drie

Aandeel van de vrijwilligers naar leeftijdscategorie (in%)

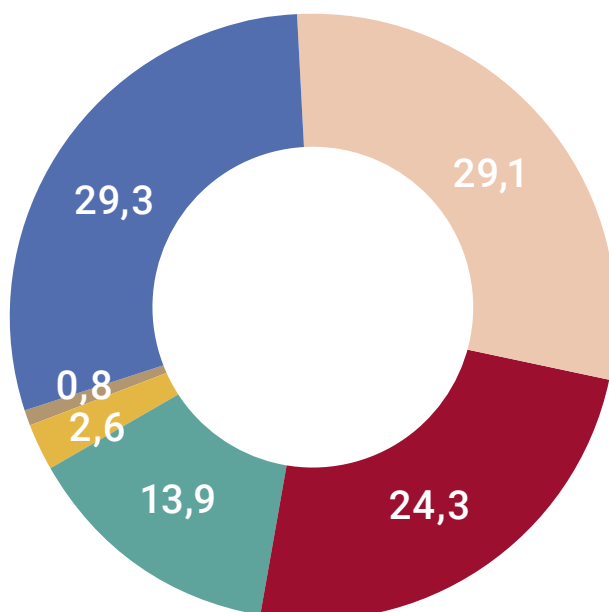
vrijwilligers is ouder dan 60 jaar. Deze categorie presteert ook meer vrijwilligersuren dan gemiddeld.

De grootste verschillen stellen we vast op het vlak van diploma: deelname aan vrijwilligerswerk hangt nauw samen met het opleidingsniveau. Meer dan de

helft (53,6%) van het vrijwilligerswerk wordt gedaan door mensen die hoger onderwijs hebben gevolgd (bachelor of master) en een derde van de Belgische vrijwilligers heeft een diploma secundair onderwijs.

Minder dan een vijfde (17,3%) heeft een diploma van het lager secundair onderwijs. Met andere woorden hoe hoger opgeleid, hoe groter de kans dat je vrijwilliger bent. Deze analyse wordt bevestigd door het socio-economische profiel van de vrijwilligers. 54,3% van de vrijwilligers is aan het werk en 22,8% is met pensioen. Werklozen maken 2,9% van het totaal uit.

Verdeling van de vrijwilligers naar opleidingsniveau (in%)

- Geen diploma
- Lagere school
- Lager secundair onderwijs
- Hoger secundair en postsecundair onderwijs
- Niet-universitair hoger onderwijs (bachelor)
- Universitair onderwijs (master)

Het aantal vrijwilligers lijdt onder het COVID-19-effect

De studie over het vrijwilligerswerk is gebaseerd op cijfers van 2019; ze houdt dus geen rekening met de impact van de COVID-19-crisis. Nochtans **leert de Barometer van de Verenigingen 2020 dat tussen maart en september 2020 33% van de verenigingen hun aantal vrijwilligers met de helft zag terugvallen**. Een scherpe daling die deels te verklaren is door de leeftijd van de vrijwilligers van wie bijna een derde meer dan 60 jaar is (en dus meer risico loopt op een ernstige vorm van de ziekte). Deze afwezigheid woog zwaar op de werking van veel organisaties, vooral op de grotere die het vaakst een beroep doen op vrijwilligers. Zestigplussers steken bovendien meer tijd (gemiddeld 249 uur per jaar) in vrijwilligerswerk dan andere leeftijdscategorieën (147,6 uren per jaar voor 30-39-jarigen, in de staart van het peloton).

CONCLUSIES

Ook al zijn we ondertussen geconfronteerd met de COVID-19-crisis, de resultaten van de studie over vrijwilligerswerk in België in 2019 tonen dat **de vrijwillige inzet van burgers levend en wel is**. En dat is een goed teken.

Het aantal vrijwilligers wordt gezien als een indicatie van een gezonde samenleving. Vrijwilligers leveren diensten die het algemeen belang ten goede komen in heel verschillende domeinen: sociale hulpverlening, gezondheidszorg, onderwijs,

cultuur... Het gaat om productieve activiteiten in de ware betekenis van het woord, die de democratische werking van onze samenleving ondersteunen.

Om al deze redenen **stimuleert de Koning Boudewijnstichting een dynamisch verenigingsleven** – waar het grootste deel van de vrijwilligers actief is – en probeert ze beter te begrijpen wie deze geëngageerde burgers zijn. Dit streven naar meer kennis over vrijwilligersactiviteiten in België en de financiële gezondheid van

het verenigingsleven via de Barometer van de Verenigingen past in een internationale tendens. Door de methodologie van deze studies kunnen landen met elkaar vergeleken worden. Dit levert een beter begrip van de internationale non-profitdynamiek op.

Tot slot biedt de Stichting met het platform www.goededoelen.be verenigingen een visitekaartje om potentiële vrijwilligers, partners of schenkers te bereiken.

MEER WETEN

U kan het volledige rapport 'Vrijwilligerswerk in België – Kerncijfers 2019' downloaden op www.kbs-frb.be.

Op de website van de Koning Boudewijnstichting vindt u ook andere recente publicaties over het verenigingsleven waaronder

- Barometer van de verenigingen (2020)
- Het economische gewicht van instellingen zonder winstoogmerk in België (2020)
- Waarom uw vereniging digitaliseren en waar te beginnen? (2020)

www.goededoelen.be, betrouwbare gegevens over verenigingen en stichtingen in België.

www.goedbestuur.be, een concreet instrument om na te denken over goed bestuur in een organisatie.

Koning
Boudewijnstichting

Samen werken aan een betere samenleving

KONING BOUDEWIJNSTICHTING

De Koning Boudewijnstichting heeft als opdracht bij te dragen tot een betere samenleving in België, in Europa en in de wereld. Ze is een actor van verandering en innovatie in dienst van het algemeen belang en van de maatschappelijke cohesie. Om een maximale impact te realiseren versterkt de Stichting de competenties van organisaties en individuen. Ze stimuleert doeltreffende filantropie bij personen en ondernemingen.

De Stichting werd opgericht in 1976 toen Koning Boudewijn 25 jaar koning was.

Dank aan de Nationale Loterij en aan alle schenkers voor hun gewaardeerde steun.

Abonneer u op onze e-news: www.kbs-frb.be

Volg ons op